

І. Г. Пахомова,

к.е.н., доц.

О. Л. Недощак,

Запорізький національний технічний університет

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЧАСТКИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

WAYS OF INCREASING THE SHARE OF WAGES IN PRODUCTION COSTS

У статті розглядається питання доцільності та ефективності змінення структури витрат, збільшення у їх загальному обсязі питомої ваги витрат на оплату праці. Запропоновано використання методу коригування розміру фонду оплати праці з урахуванням показника результативності праці, як одного із способів змінення частки витрат на оплату праці у собівартості виробництва.

Ключові слова: заробітна плата, фонд оплати праці, витрати на оплату праці, результативність праці.

The question of the expedience and efficiency of changing the charges' structure and their increasing in the general amount of the expenses on payment of labour is considering in the article. The use of a method of the correction the fund's size of payment of labour was offered. It was offered with taking into account an index "efficiency of labour" as one of the methods of changing the expenses' part on payment of labour in the prime price of the production.

Keywords: ettlings, fund of payment of labour, charges on payment of labour, effectiveness of labour.

Вступ. При трансформації національної економіки України від адміністративної до ринкової принципові засади утворення та функціонування фонду заробітної плати підприємства не змінилися. Причини полягають як у певній інерції функціонування економічних систем і мислення керівників підприємств, так і у відсутності достатньої обґрунтованості трансформації управління фондом заробітної плати. Очікуване обґрунтування має полягати в удосконаленні теоретичних і методологічних засад управління фондом заробітної плати та розробці інноваційних способів управління [1].

Однією з найважливіших концептуальних засад реформування оплати праці є істотне збільшення частки оплати праці у валовому внутрішньому продукті країни. Це ставить перед керівниками підприємств питання щодо збільшення питомої ваги витрат коштів на оплату праці у собівартості продукції (робіт, послуг) та операційних витратах виробництва.

Для запобігання необґрунтованого збільшення собівартості продукції (робіт, послуг) реформування витрат підприємства має ґрунтуватися на пошуку і практичному залученні внутрішніх резервів зростання частки витрат на оплату праці в загальній сумі витрат та на зниженні загального обсягу витрат. Тобто формування фонду оплати праці має пов'язуватись не тільки з кількісними показниками (тобто зміною обсягів виготовленої продукції), а й із якісними показниками, які відображають результативність діяльності підприємства та є наслідком якісної (результативної праці). Зміни у формуванні фонду оплати праці повинні здійснюватися у рамках певного підприємства з урахуванням його особливостей. Частка заробітної плати у загальних операційних витратах повинна збільшуватись пропорційно зменшенню витрат на матеріали, сировину тощо.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Питаннями формування та ефективного управління фондом оплати праці в сучасних умовах ринкових відносин займається багато науковців. Серед них Ф.Бутинець, С.Горлов, Н.Ільєнко, О.Додонов, О.Гамова, М.Мерієн, С.Еліас.

У працях зазначених вчених розглядаються питання теоретичних та практичних методологій управління фондом оплати праці. Об'єктом їх досліджень є заробітна плата як економічна категорія, предметом дослідження в деяких їх роботах є фонд заробітної плати підприємства, як специфічний об'єкт управління. Проте проблему та шляхи збільшення питомої ваги заробітної плати в собівартості продукції вивчено недостатньо.

Постановкою задачі є аналіз методичного підходу щодо коригування розміру фонду оплати праці за допомогою показника "результативність праці" та використання його як засобу підвищення частки витрат на оплату праці в загальній її сумі.

Результати. В умовах перехідної економіки в Україні зберігаються порушення, які допускалися протягом останніх років. Так, наприклад, окремі підприємства наращують обсяги витрат на оплату праці, забезпечуючи зростання середньої заробітної плати без відповідного підвищення обсягів виробництва, продуктивності праці, лише за рахунок прямого зростання цін. Також, в багатьох випадках не дотримуються співвідношення між заробітною платою і продуктивністю праці. це зумовлено такими дестабілізуючими факторами як зниження обсягів виробництва, не завжди обґрунтована зміна структури виробництва, нестабільний фінансово-економічний стан підприємств, загроза інфляції та інші [2].

Не загострюючи вище перераховані фактори підвищення частки витрат на оплату праці в загальній сумі витрат можна досягти за рахунок зниження загальної суми витрат на виробництво й реалізацію продукції або збільшенням витрат на оплату праці.

Заходи щодо зниження загального обсягу витрат та підвищення в них частки витрат на оплату праці на кожному підприємстві повинні визначатись з урахуванням своїх специфічних особливостей. При цьому власний комплект заходів щодо змінення структури витрат доцільно складати з врахуванням особливостей виробничо-технологічного процесу, фондоозброєності, специфіки забезпечення сировиною, матеріалами, паливно-енергетичними ресурсами, збуту готової продукції, робіт, послуг.

Важливим напрямом збільшення витрат на оплату праці в собівартості реалізованої продукції має стати, особливо в матеріаломістких видах економічної та промислової діяльності, зниження питомої ваги матеріальних витрат на основі ресурсозбереження. Одним зі шляхів використання цього резерву має стати недопущення перевищення витрат сировини, матеріалів, енергоресурсів порівняно зі встановленими нормативами.

Для повного та своєчасного використання цього резерву зростання частки витрат на оплату праці в загальній сумі витрат необхідно забезпечити систематичний та якісний перегляд чинних нормативів з витрачання сировини, матеріалів, напівфабрикатів, палива та інших енергоресурсів на виробництво й реалізацію товарів, а також запровадження ефективних заходів зі зміни матеріалів та сировини.

Важливим внутрішнім резервом підвищення частки оплати праці в собівартості продукції залишаються також зростання продуктивності праці, скорочення надлишкової кількості працівників, раціональне використання робочого часу й усунення його втрат [4].

У сучасних умовах господарювання процедура формування та розподілу фонду оплати праці повинна коригувати заробітну плату працівника залежно від ефективності його праці, яка визначає ступінь раціонального використання ресурсів виробництва. У цьому випадку зростання видатків на оплату праці повинно залежати від ціни праці поза зменшення доходів підприємства тому, що збільшення у ціні продукту (собівартості) частки витрат на оплату праці відбуватиметься поруч із скороченням інших витрат (матеріальних та інших операційних витрат в структурі собівартості).

У зв'язку із вищевикладеним В.Гончаровим та О. Додоновим спільно із вченими-економістами Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля розроблено принципово новий методичний підхід до розрахунку фонду оплати праці нормативним методом на плановий період.

Запропонований метод коригування розміру фонду оплати праці за допомогою показника "результативність праці" дозволяє промисловим підприємствам, поруч із удосконаленням інших елементів механізму регулювання оплати праці (впровадження для всіх працівників єдиної погодинно-преміальної системи з доплатами за виконання нормованих завдань, чіткому обліку всіх витрат на кожному робочому місці, удосконалення тарифної системи та колективно-договірного регулювання), підвищити рівень ефективності праці та, відповідно, виробництва [3]. Раціональним є, також, застосування цього методу з метою зниження загального обсягу витрат на виробництво й реалізацію продукції (робіт, послуг) та збільшення частки витрат на оплату праці в загальній сумі витрат виробництва. [4]

Висновки. На багатьох підприємствах, у галузях, видах економічної і промислової діяльності в регіонах наявні реальні резерви збільшення питомої ваги витрат на оплату праці в собівартості продукції та операційних витратах. Саме тому, пошук резервів для змінення частки витрат на оплату праці в операційних витратах доцільно розпочинати з підприємства, враховуючи специфічні особливості його діяльності та узагальненням отриманих результатів. За допомогою запропонованого методу коригування фонду оплати праці, можна збільшити вартість оплати праці у загальних витратах, не збільшуючи собівартість виробництва, а отже не знижуючи його фінансових результатів діяльності.

Необхідним та доцільним є застосування заходів щодо підвищення рівня економіко-аналітичної роботи на підприємствах з метою виявлення резервів зниження загальної суми витрат, оптимізації рівня витрат на оплату праці за одночасного й цілеспрямованого залучення виявлених резервів на підвищення середньої

заробітної плати на підприємствах, у галузях, регіонах та в економіці в цілому до рівня реальної вартості робочої сили.

Список використаних джерел:

1. Гамова О.В. Проблеми формування теоретичного підґрунтя управління фондом заробітної плати на підприємстві //Актуальні проблеми економіки. - 2008.-№ 3(81).-С. 50-55.
2. Ільєнко Н.О. Рівень середньомісячної заробітної плати та структура оплати праці у промисловості //Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні. - 2003. - № 4(26). - С. 304-311.
3. Додонов О.В. Коригування розміру ФОП підприємства з урахуванням показника "ефективність праці" // Економіст. - 2007. - № 8. - С. 18-19.
4. Ільєнко Н.О. Деякі способи підвищення питомої ваги заробітної плати в собівартості продукції //Україна: аспекти праці. - 2005. - № 3. - С. 11-18.
5. Гончаров В.М., Додонов О.В. Оплата праці у виробничій сфері: проблеми та методологія збільшення заробітної плати в умовах ресурсозбереження: Монографія. - Донецьк: ТОВ «АЛЬМАТЕО», 2006. - 246с.
6. Вачевська Н.Л. Теоретичні аспекти заробітної плати в умовах ринкової економіки //Актуальні проблеми економіки. - 2005. - №1(43). - С. 177-187.

Стаття надійшла до редакції 18 квітня 2011 року.